

॥ तैत्तिरीय आरण्यकम् ॥

॥ दशमः प्रश्नः — महानारायणोपनिषत् ॥

ॐ सह नाववतु। सह नौ भुनक्तु। सह वीर्यं करवावहे।
तेजस्वि नावधीतमस्तु मा विद्विषावहे। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ अम्भस्य पारे ॥

अम्भस्य पारे भुवनस्य मध्ये नाकस्य पृष्ठे महतो महीयान्।
शुक्रेण ज्योतींषि समनुप्रविष्टः प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तः॥
यस्मिन्निदं सं च विचैति सर्वं यस्मिन्देवा अधि विश्वे
निषेदुः। तदेव भूतं तदु भव्यमा इदं तदक्षरे परमे व्योमन्॥
येनाऽऽवृतं खं च दिवं महीं च येनाऽऽदित्यस्तपति तेजसा
भ्राजसा च। यमन्तः समुद्रे कवयो वयन्ति यदक्षरे परमे
प्रजाः॥ यतः प्रसूता जगतः प्रसूती तोयेन जीवान् व्यसंसर्ज
भूम्याम्। यदोषधीभिः पुरुषान्पशूँश्च विवेश भूतानि चराचराणि॥
अतः परं नान्यदणीयसं हि परात्परं यन्महतो महान्तम्।
यदेकमव्यक्तमनन्तरूपं विश्वं पुराणं तमसः परंस्तात्॥१॥

तदेव तं तदु सत्यमाहुस्तदेव ब्रह्म परमं कवीनाम्।
इष्टापूर्तं बहुधा जातं जायमानं विश्वं बिभर्ति भुवनस्य नाभिः॥
तदेवाग्निस्तद्वायुस्तत्सूर्यस्तदु चन्द्रमाः। तदेव शुक्रममृतं तद्ब्रह्म

तदापः स प्रजापतिः॥ सर्वे निमेषा जज्ञिरे विद्युतः पुरुषादधि।
कला मुहूर्ताः काष्ठाश्चाहोरात्राश्च सर्वशः॥ अर्धमासा मासा ऋतवः
संवत्सरश्च कल्पन्ताम्। स आपः प्रदुधे उभे इमे अन्तरिक्षमथो
सुवः॥ नैनमूर्ध्वं न तिर्यश्चं न मध्ये परिजग्रभत्। न तस्येशे कश्चन
तस्य नाम महद्यशः॥२॥

न सन्दृशे तिष्ठति रूपमस्य न चक्षुषा पश्यति कश्चनैनम्।
हृदा मनीषा मनसाऽभिकृत्तो य एनं विदुरमृतास्ते भवन्ति॥
अद्भ्यः सम्भूतो हिरण्यगर्भ इत्यष्टौ॥ एष हि देवः प्रदिशोऽनु
सर्वाः पूर्वो हि जातः स उ गर्भे अन्तः। स विजायमानः स
जनिष्यमाणः प्रत्यङ्मुखोऽस्तिष्ठति विश्वतोमुखः॥ विश्वतश्चक्षुरुत
विश्वतोमुखो विश्वतोहस्त उत विश्वतस्पात्। सं बाहुभ्यां नमति सं
पतत्रैर्द्यावापृथिवी जनयन्देव एकैः॥ वेनस्तत्पश्यन्विश्वा भुवनानि
विद्वान् यत्र विश्वं भवत्येकनीलम्। यस्मिन्निदं सं च विचैकं
स ओतः प्रोतश्च विभुः प्रजासु। प्र तद्वोचे अमृतं नु विद्वान्गन्धर्वो
नाम् निहितं गुहासु॥३॥

त्रीणि पदा निहिता गुहासु यस्तद्वेदं सवितुः पिताऽसत्।
स नो बन्धुर्जनिता स विधाता धामानि वेद भुवनानि विश्वा।
यत्र देवा अमृतमानशानास्तृतीये धामान्यभ्यैरयन्त। परि
द्यावापृथिवी यन्ति सद्यः परि लोकान् परि दिशः परि सुवः।
ऋतस्य तन्तुं विततं विचृत्य तदपश्यत्तदभवत् प्रजासु। परीत्य

लो॒कान्प॒रीत्य॑ भू॒तानि॑ प॒रीत्य॑ सर्वाः प्र॒दिशो॑ दि॒शश्च॑। प्र॒जाप॑तिः
प्रथ॑म॒जा ऋ॒तस्याऽऽत्मा॑नाऽऽत्मा॑नम॒भिसम्ब॑भूव। स॒दस॑स्पतिम॒द्भुतं॑
प्रि॒यमिन्द्र॑स्य॒ काम्य॑म्। स॒नि मे॒धाम॑यासिषम्। उ॒द्दीप्य॑स्व
जा॒तवे॒दोऽप॒घ्नन्नि॑र्ऋ॒तिं म॑म॥४॥

प॒शूँश्च॑ म॒ह्यमा॑व॒ह जी॒वनं॑ च॒ दिशो॑ दि॒श। मा नो॑
हि॒ःसी॒ज्जा॒तवे॒दो गाम॑श्च॒ पुरु॑षं जग॑त्। अ॒बिभ्र॑द॒ग्न आ॒ग॒हि श्रि॒या
मा परि॑पातय।

॥ गायत्रीमन्त्राः ॥

पुरु॑षस्य वि॒द्म स॒हस्रा॑क्षस्य॒ महा॑दे॒वस्य॑ धीम॒हि। तन्नो॑ रु॒द्रः
प्र॒चोद॑यात्। तत्पुरु॑षाय वि॒द्महे॑ म॒हादे॒वाय॑ धीम॒हि। तन्नो॑ रु॒द्रः
प्र॒चोद॑यात्। तत्पुरु॑षाय वि॒द्महे॑ व॒क्रतु॑ण्डाय॒ धीम॒हि। तन्नो॑ द॒न्तिः
प्र॒चोद॑यात्। तत्पुरु॑षाय वि॒द्महे॑ च॒क्रतु॑ण्डाय॒ धीम॒हि॥५॥

तन्नो॑ न॒न्दिः प्र॒चोद॑यात्। तत्पुरु॑षाय वि॒द्महे॑ म॒हासे॒नाय॑ धीम॒हि।
तन्नः॑ ष॒ण्मुखः॑ प्र॒चोद॑यात्। तत्पुरु॑षाय वि॒द्महे॑ सु॒वर्ण॑प॒क्षाय॑ धीम॒हि।
तन्नो॑ ग॒रुडः॑ प्र॒चोद॑यात्। वे॒दा॒त्म॒नाय॑ वि॒द्महे॑ हि॒रण्य॑ग॒र्भाय॑ धीम॒हि।
तन्नो॑ ब्र॒ह्म प्र॒चोद॑यात्। ना॒रा॒य॒णाय॑ वि॒द्महे॑ वा॒सुदे॒वाय॑ धीम॒हि। तन्नो॑
विष्णुः॑ प्र॒चोद॑यात्। व॒ज्र॒न॒खाय॑ वि॒द्महे॑ ती॒क्ष्णद॑ष्ट्राय॒ धीम॒हि॥६॥

तन्नो॑ ना॒रसि॑ंहः प्र॒चोद॑यात्। भा॒स्क॒राय॑ वि॒द्महे॑ म॒हद्यु॑ति॒क॒राय॑
धीम॒हि। तन्नो॑ आ॒दि॒त्यः प्र॒चोद॑यात्। वै॒श्वान॒राय॑ वि॒द्महे॑ ला॒ली॒लाय॑
धीम॒हि। तन्नो॑ अ॒ग्निः प्र॒चोद॑यात्। का॒त्या॒य॒नाय॑ वि॒द्महे॑ क॒न्यकु॑मा॒रि

धीमहि। तन्नो दुर्गिः प्रचोदयात्।

॥ दूर्वासूक्तम् ॥

स॒हस्र॑पर॒मा दे॒वी श॒तमू॑ला श॒ताङ्कु॑रा। सर्व॑ ह॒रतु॑ मे पा॒पं दूर्वा॑
दुःस्व॑प्न॒नाश॑नी। काण्डा॑त्काण्डात् प्र॒रोह॑न्ती॒ परु॑षः परु॒षः परि॑॥७॥

ए॒वानो॑ दूर्वे॒ प्रत॑नु स॒हस्रे॑ण श॒तेन॑ च। या श॒तेन॑ प्र॒तनो॑षि
स॒हस्रे॑ण वि॒रोह॑सि। तस्या॑स्ते दे॒वीष्टके॑ वि॒धेम॑ ह॒विषा॑ व॒यम्।
अश्व॑क्रान्ते र॒थक्रान्ते॑ वि॒ष्णुक्रान्ते॑ व॒सुन्ध॑रा। शिरसा॑ धा॒रयि॑ष्यामि
र॒क्षस्व॑ मा॑ पदे॒ पदे॑।

॥ मृत्तिकासूक्तम् ॥

भूमि॑र्धेनु॒र्धर॑णी लो॒कधा॑रिणी। उ॒द्धृता॑ऽसि व॒राहे॑ण कृ॒ष्णेन॑
श॒तबा॑हुना। मृ॒त्तिके॑ ह॒न मे पा॒पं य॒न्मया॑ दु॒ष्कृतं॑ कृतम्। मृ॒त्तिके॑
ब्रह्म॑दत्ताऽसि का॒श्यपे॑नाभि॒मन्त्रि॑ता। मृ॒त्तिके॑ देहि॒ मे पु॒ष्टिं त्वयि॑
सर्वं॑ प्र॒तिष्ठि॑तम्॥८॥

मृ॒त्तिके॑ प्र॒तिष्ठि॑ते स॒र्वं त॒न्मे निर्णु॑द मृ॒त्तिके॑। तया॑ ह॒तेन॑ पा॒पेन॑
ग॒च्छामि॑ प॒रमा॑ गतिम्।

॥ शत्रुजयमन्त्राः ॥

यत॑ इन्द्र॒ भया॑महे॒ ततो॑ नो॒ अभयं॑ कृधि। मघ॑व॒न्धुग्धि॑ तव॒
तन्न॑ ऊ॒तये॑ वि॒द्विषो॑ वि॒मृधो॑ जहि। स्व॒स्ति॒दा वि॒शस्प॑तिर्वृ॒त्रहा॑

विमृधो वशी। वृषेन्द्रः पुर एतु नः स्वस्तिदा अभयङ्कुरः। स्वस्ति
न इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो
अरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु। आपान्तमन्युस्तृपलंप्रभर्मा
धुनिः शिमीवाञ्छरुमाः ऋजीषी। सोमो विश्वान्यतसावनानि
नार्वागिन्द्रं प्रतिमानानिदेभुः॥९॥

ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचो वेन आवः।
सबुधिया उपमा अस्य विष्टाः सतश्च योनिमसतश्च विवः।
स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षरा निवेशनी। यच्छानः शर्म सप्रथाः।
गन्धद्वारां दुराधरूपां नित्यपुष्टां करीषिणीम्। ईश्वरीः सर्वभूतानां
तामिहोपह्वये श्रियम्। श्रीर्मे भजतु। अलक्ष्मीर्मे नश्यतु। विष्णुमुखा
वै देवाश्छन्दोभिरिमाल्लोकाननपजय्यमभ्यजयन्। महाः इन्द्रो
वज्रबाहुः षोडशी शर्म यच्छतु॥१०॥

स्वस्ति नो मघवा करोतु हन्तु पाप्मानं योऽस्मान् द्वेष्टि।
सोमानः स्वरेण कृणुहि ब्रह्मणस्पते। कक्षीवंतं य औशिजम्।
शरीरं यज्ञशमलं कुसीदं तस्मिन्सीदतु योऽस्मान् द्वेष्टि। चरणं
पवित्रं विततं पुराणं येन पूतस्तरति दुष्कृतानि। तेन पवित्रेण शुद्धेन
पूता अति पाप्मानमरातिं तरेम। सजोषा इन्द्र सगणो मरुद्भिः
सोमं पिब वृत्रहञ्छूर विद्वान्। जहि शत्रूँ रप मृधो नुदस्वाथाभयं
कृणुहि विश्वतो नः। सुमित्रा न आप ओषधयः सन्तु दुर्मित्रास्तस्मै

भूयासुर्योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः। आपो हि ष्ठा मयो भुवस्ता
न ऊर्जे दधातन॥११॥

महेरणां चक्षसे। यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः।
उशतीरिव मातरः। तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथा।
आपो जनयथा च नः।

॥ अघमर्षणसूक्तम् ॥

हिरण्यशृङ्गं वरुणं प्रपद्ये तीर्थं मे देहि याचितः। यन्मया
भुक्तमसाधूनां पापेभ्यश्च प्रतिग्रहः। यन्मे मनसा वाचा कर्मणा वा
दुष्कृतं कृतम्। तन्न इन्द्रो वरुणो बृहस्पतिः सविता च पुनन्तु पुनः
पुनः। नमोऽग्नयेऽप्सुमते नम इन्द्राय नमो वरुणाय नमो वारुण्यै
नमोऽद्भ्यः॥१२॥

यदपां क्रूरं यदमेध्यं यदशान्तं तदपगच्छतात्। अत्याशनादती-
पानाद्यच्च उग्रात् प्रतिग्रहात्। तन्नो वरुणो राजा पाणिना
ह्यवमर्शतु। सौहमपापो विरजो निर्मुक्तो मुक्तकिल्बिषः।
नाकस्य पृष्ठमारुह्य गच्छेद्ब्रह्मसलोकताम्। यश्चाप्सु वरुणः स
पुनात्वघमर्षणः। इमं मे गङ्गे यमुने सरस्वति शुतुद्रि स्तोमं
सचता परुष्ण्या। असिक्रिया मरुद्वृधे वितस्तयाऽऽर्जीकीये
शृणुह्या सुषोमया। ऋतं च सत्यं चाभीद्धात्तपसोऽध्यजायत। ततो
रात्रिरजायत् ततः समुद्रो अर्णवः॥१३॥

समुद्रादर्णवाधिं संवत्सरो अजायत। अहोरात्राणि
विदधद्विश्वस्य मिषतो वशी। सूर्याचन्द्रमसौ धाता यथापूर्वमकल्प-
यत्। दिवं च पृथिवीं चान्तरिक्षमथो सुवः। यत्पृथिव्याः रजः
स्वमान्तरिक्षे विरोदसी। इमास्तदापो वरुणः पुनात्वधमर्षणः।
पुनन्तु वसवः पुनातु वरुणः पुनात्वधमर्षणः। एष भूतस्य मध्ये
भुवनस्य गोप्ता। एष पुण्यकृतां लोकानेष मृत्योर्हिरण्मयम्।
द्यावापृथिव्योर्हिरण्मयः सः श्रितः सुवः॥१४॥

स नः सुवः सः शिशाधि। आर्द्रं ज्वलति ज्योतिरहमस्मि।
ज्योतिर्ज्वलति ब्रह्माहमस्मि। योऽहमस्मि ब्रह्माहमस्मि। अहमस्मि
ब्रह्माहमस्मि। अहमेवाहं मां जुहोमि स्वाहा। अकार्यकार्यवकीर्णी
स्तेनो भ्रूणहा गुरुतल्पगः। वरुणोऽपामधमर्षणस्तस्मात्पापात्
प्रमुच्यते। रजो भूमिस्त्वमाः रोदयस्व प्रवदन्ति धीराः।
आक्रान्त्समुद्रः प्रथमे विधर्मं जनयन्म्रजा भुवनस्य राजा। वृषा
पवित्रे अधि सानो अव्यै बृहत्सोमो वावृधे सुवान इन्दुः॥१५॥

[१]

॥ दुर्गासूक्तम् ॥

जातवेदसे सुनवाम सोममरातीयतो निजहाति वेदः। स नः
पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः। तामग्निवर्णां
तपसा ज्वलन्तीं वैरोचनीं कर्मफलेषु जुष्टाम्। दुर्गां देवीं
शरणमहं प्रपद्ये सुतरसि तरसे नमः। अग्ने त्वं पारया नव्यो

अ॒स्मान्ध॒स्वस्ति॒भिरति॑ दु॒र्गाणि॒ विश्वा॑। पृ॒थ्वी ब॑हु॒ला न॑ उ॒र्वी
भवा॑ तो॒काय॒ तन॑याय॒ शं योः। विश्वा॑नि नो दु॒र्गहा॑ जा॒तवे॒दः सिन्धु॑
न ना॒वा दु॑रि॒ताति॑ पर्षि। अ॒ग्ने अ॒त्रिव॒न्मन॑सा गृ॒णानो॑ऽस्माकं
बो॒ध्यवि॒ता त॒नूना॑म्। पृ॒तना॑जित॒ः सह॑मानम॒ग्निमु॒ग्रं हु॑वेम
पर॒माथ्स॒धस्था॑त्। स नः॑ पर्ष॒दति॑ दु॒र्गाणि॒ विश्वा॒ क्षाम॑दे॒वो अति॑
दुरि॒ताऽत्य॒ग्निः। प्र॒तोषि॑ क॒मीड्यो॑ अध्व॒रेषु॑ स॒नाच्च॑ होता॒ नव्य॑श्च
स॒त्सि। स्वा॒श्चा॒ग्ने त॒नुव॑ पि॒प्रय॑स्वा॒स्मभ्य॑ च॒ सौभ॑ग॒माय॑जस्व।
गोभि॑र्जु॒ष्टम॒युजो॑ निषि॒क्तं तव॑न्द्र वि॒ष्णोर॒नुस॑श्च॒रेम। नाक॑स्य
पृ॒ष्ठम॒भि सं॒वसानो॑ वैष्ण॑वीं लो॒क इ॒ह मा॑दयन्ताम्॥१६॥

[२]

॥ व्याहृतिहोमन्त्राः ॥

भूर॒न्नम॒ग्नये॑ पृ॒थिव्यै॒ स्वाहा॒ भुवो॑ऽन्नं वा॒यवे॑ऽन्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॒
सुव॒रन्न॑मादि॒त्याय॑ दि॒वे स्वाहा॒ भूर्भुवः॑ सुव॒रन्नं॑ च॒न्द्रम॑से दि॒ग्भ्यः॑
स्वाहा॒ नमो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्व॒धा पि॒तृभ्यो॑ भूर्भुवः॑ सुव॒रन्न॑मोम्॥१७॥

[३]

भूर॒ग्नये॑ पृ॒थिव्यै॒ स्वाहा॒ भुवो॑ वा॒यवे॑ऽन्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॒
सुव॑रादि॒त्याय॑ दि॒वे स्वाहा॒ भूर्भुवः॑ सुव॑श्च॒न्द्रम॑से दि॒ग्भ्यः॑ स्वाहा॒
नमो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्व॒धा पि॒तृभ्यो॑ भूर्भुवः॑ सुव॒रन्न॑ ओम्॥१८॥

[४]

भूर॒ग्नये॑ च पृ॒थिव्यै॒ च म॒हते॑ च॒ स्वाहा॒ भुवो॑ वा॒यवे॑ चान्तरि॑क्षाय

च मह॒ते च॒ स्वाहा॒ सुव॑रादि॒त्याय॑ च दि॒वे च॑ मह॒ते च॒ स्वाहा॒ भूर्भुवः॑
 सुव॑श्च॒न्द्रम॑से च॒ नक्ष॑त्रेभ्यश्च दि॒ग्भ्यश्च॑ मह॒ते च॒ स्वाहा॒ नमो॑ दे॒वेभ्यः॑
 स्व॒धा पि॒तृभ्यो॑ भूर्भुवः॑ सुव॑र्मह॒रोम्॥१९॥

[५]

॥ ज्ञानप्राप्त्यर्थहोममन्त्राः ॥

पाहि॑ नो अ॒ग्न ए॒नसे॑ स्वा॒हा। पाहि॑ नो वि॒श्ववे॑द॒से स्वा॒हा।
 यज्ञं॑ पाहि॑ वि॒भाव॑सो स्वा॒हा। सर्वं॑ पाहि॑ शत॒क्रतो॑ स्वा॒हा॥२०॥

[६]

पाहि॑ नो अ॒ग्न ए॒कया॑। पा॒ह्युत॑ द्वि॒तीय॑या। पा॒ह्यूर्जं॑ तृ॒तीय॑या।
 पा॒हि गी॒र्भिश्च॑ त॒सृभि॑र्वसो॒ स्वाहा॑॥२१॥

[७]

॥ वेदविस्मरणाय जपमन्त्राः ॥

यश्छ॑न्द॒सामृष॑भो वि॒श्वरू॑पश्छ॑न्दोभ्यश्छ॑न्दा॒ऽस्यावि॑वेश।
 सता॑ः शि॒क्यः पु॒रोवा॑चो॒पनि॑षदिन्द्रो॒ ज्येष्ठ॑ इन्द्रि॒याय॑ ऋषि॑भ्यो
 नमो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्व॒धा पि॒तृभ्यो॑ भूर्भुवः॑ सुव॑श्छ॒न्द ओम्॥२२॥

[८]

नमो॑ ब्रह्म॑णे धा॒रणं॑ मे अ॒स्त्वनि॑राकरणं धा॒रयि॑ता भूयासं
 कर्ण॑योः श्रुतं मा च्यो॑ढुं ममा॒मुष्य॑ ओम्॥२३॥

[९]

॥ तपः प्रशंसा ॥

ऋतं तपः सत्यं तपः श्रुतं तपः शान्तं तपो दमस्तपः शमस्तपो
दानं तपो यज्ञं तपो भूर्भुवः सुवर्ब्रह्मैतदुपास्यैतत्तपः ॥ २४ ॥

[१०]

॥ विहिताचरणप्रशंसा निषिद्धाचरणनिन्दा च ॥

यथा वृक्षस्य सम्पुष्पितस्य दूराद्गन्धो वात्येवं पुण्यस्य कर्मणो
दूराद्गन्धो वाति यथाऽसिधारां कर्तेऽवहितामवक्रामे यद्युवे युवे ह वा
विह्वयिष्यामि कर्तं पतिष्यामीत्येवमनृतादात्मानं जुगुप्सैत् ॥ २५ ॥

[११]

॥ दहरविद्या ॥

अणोरणीयान्महतो महीयानात्मा गुहायां निहितोऽस्य जन्तोः।
तमक्रतुं पश्यति वीतशोको धातुः प्रसादांन्महिमानमीशम्। सप्त
प्राणाः प्रभवन्ति तस्मात्सप्तार्चिषः समिधः सप्त जिह्वाः। सप्त
इमे लोका येषु चरन्ति प्राणा गुहाशयां निहिताः सप्त संस्र।
अतः समुद्रा गिरयश्च सर्वेऽस्मात्स्यन्दन्ते सिन्धवः सर्वरूपाः।
अतश्च विश्वा ओषधयो रसाच्च येनैष भूतस्तिष्ठत्यन्तरात्मा। ब्रह्मा
देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्। श्येनो
गृध्राणां स्वर्धितिर्वनानां सोमः पवित्रमत्येति रेभन्। अजामेकां
लोहितशुक्लकृष्णां बर्हीं प्रजां जनयन्तीं सरूपाम्। अजो ह्येको
जुषमाणोऽनुशेते जहात्येनां भुक्तभोगामजोऽन्यः ॥ २६ ॥

हृ॒ःसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्।
 नृषद्वरसदृतसद्धोमसदजा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्।
 घृतं मिमिक्षिरे घृतमस्य योनिर्घृते श्रितो घृतमुवस्य धाम।
 अनुष्वधमावह मादयस्व स्वाहाकृतं वृषभ वक्षि हव्यम्।
 समुद्रादूर्मिर्मधुमा॑ उदारदुपा॑ शुना सममृतत्वमानद। घृतस्य
 नाम गुह्यं यदस्ति जिह्वा देवानाममृतस्य नाभिः। वयं नाम
 प्रब्रवामा घृतेनास्मिन् यज्ञे धारयामा नमोभिः। उपे ब्रह्मा
 शृणवच्छस्यमानं चतुः शृङ्गोऽवमीद्गौर एतत्। चत्वारि शृङ्गा त्रयो
 अस्य पादा द्वे शीर्षे सप्त हस्तासो अस्य। त्रिधा बद्धो वृषभो
 रौरवीति महो देवो मर्त्या॑ आविवेश॥२७॥

त्रिधा हितं पणिभिर्गुह्यमानं गवि देवासो घृतमन्वविन्दन्।
 इन्द्र एक॑ सूर्य एकं जजान वेनादेक॑ स्वधया निष्टतक्षुः।
 यो देवानां प्रथमं पुरस्ताद्विश्वाधियो रुद्रो मर्षिः। हिरण्यगर्भं
 पश्यत् जायमानं॑ स नो देवः शुभया स्मृत्या संयुनक्तु।
 यस्मात्परं नापरमस्ति किञ्चिद्यस्मान्नाणीयो न ज्यायोऽस्ति
 कश्चित्। वृक्ष इव स्तब्धो दिवि तिष्ठत्येकस्तेनेदं पूर्णं पुरुषेण
 सर्वम्। न कर्मणा न प्रजया धनेन त्यागेनैके अमृतत्वमानशुः।
 परेण नाकं निहितं गुहायां विभ्राजते यद्यतयो विशन्ति।
 वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः सन्न्यासयोगाद्यतयः शुद्धसत्त्वाः।
 ते ब्रह्मलोके तु परान्तकाले परामृतात्परिमुच्यन्ति सर्वे। दहं

विपापं परमैश्वरभूतं यत्पुण्डरीकं पुरमध्यसंस्थम्। तत्रापि दहं
गगनं विशोकस्तस्मिन् यदन्तस्तदुपासितव्यम्। यो वेदादौ स्वरः
प्रोक्तो वेदान्तै च प्रतिष्ठितः। तस्य प्रकृतिंलीनस्य यः परः स
महेश्वरः॥२८॥

[१२]

॥ नारायणसूक्तम् ॥

सहस्रशीर्षं देवं विश्वाक्षं विश्वशम्भुवम्। विश्वं नारायणं
देवमक्षरं परमं पदम्। विश्वतः परमान्नित्यं विश्वं नारायणं हरिम्।
विश्वमेवेदं पुरुषस्तद्विश्वमुपजीवति। पतिं विश्वस्याऽऽत्मेश्वरं
शाश्वतं शिवमच्युतम्। नारायणं महाज्ञेयं विश्वात्मानं पुरायणम्।
नारायणपरो ज्योतिरात्मा नारायणः परः। नारायण परं ब्रह्म तत्त्वं
नारायणः परः। नारायणपरो ध्याता ध्यानं नारायणः परः। यच्च
किञ्चिज्जगत्सर्वं दृश्यते श्रूयतेऽपि वा॥ अन्तर्बहिश्च तत्सर्वं व्याप्य
नारायणः स्थितः॥२९॥

अनन्तमव्ययं कविं समुद्रेऽन्तं विश्वशम्भुवम्। पद्मकोश
प्रतीकाशं हृदयं चाप्यधोमुखम्। अधो निष्ठ्या वितस्त्यान्ते
नाभ्यामुपरि तिष्ठति। ज्वालामालाकुलं भाती विश्वस्याऽऽयतनं
महत्। सन्ततं शिलाभिस्तुलम्बत्याकोशसन्निभम्। तस्यान्तं
सुषिरं सूक्ष्मं तस्मिन्त्सर्वं प्रतिष्ठितम्। तस्य मध्ये महान-
ग्निर्विश्वार्चिर्विश्वतोमुखः। सोऽग्रं भुग्विभजन्तिष्ठन्नाहारमजरः कविः।

तिर्यग्ध्वमंधः शायी रश्मयस्तस्य सन्तता। सन्तापयति स्वं देहमा-
पादतलमस्तंकः। तस्य मध्ये वह्निशिखा अणीयोर्ध्वा व्यवस्थितः।
नीलतौर्यदमध्यस्थाद्विद्युल्लेखेव भास्वरा। नीवारशूकवत्तन्वी पीता
भास्वत्यणूपमा। तस्याः शिखाया मध्ये परमात्मा व्यवस्थितः। स
ब्रह्म स शिवः स हरिः सेन्द्रः सोऽक्षरः परमः स्वराट्॥३०॥

नारायणः स्थितो व्यवस्थितश्चत्वारि च॥

[१३]

॥ आदित्यमण्डले परब्रह्मोपासनम् ॥

आदित्यो वा एष एतन्मण्डलं तपति तत्र ता ऋचस्तदृचा
मण्डलं स ऋचां लोकोऽथ य एष एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिर्दीप्यते
तानि सामानि स साम्नां मण्डलं स साम्नां लोकोऽथ य एष
एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिषि पुरुषस्तानि यजूंषि स यजुषा मण्डलं
स यजुषां लोकः सैषा त्रय्येव विद्या तपति य एषोऽन्तरादित्ये
हिरण्मयः पुरुषः॥३१॥

[१४]

॥ आदित्यपुरुषस्य सर्वात्मकत्वप्रदर्शनम् ॥

आदित्यो वै तेज ओजो बलं यशश्चक्षुः श्रोत्रमात्मा मनो
मन्युर्मनुर्मृत्युः सत्यो मित्रो वायुराकाशः प्राणो लोकपालः
कः किं कं तत्सत्यमन्नमृता जीवो विश्वः कतमः स्वयम्भु
ब्रह्मतदमृत एष पुरुष एष भूतानामधिपतिर्ब्रह्मणः सायुज्यं
सलोकतामाप्नोत्येतासामेव देवतानां सायुज्यं सार्ष्टितां

समानलोकतामाप्नोति य एवं वेदैत्युपनिषत्॥३२॥

[१५]

॥ शिवोपासनमन्त्राः ॥

निधनपतये नमः। निधनपतान्तिकाय नमः। ऊर्ध्वाय नमः।
ऊर्ध्वलिङ्गाय नमः। हिरण्याय नमः। हिरण्यलिङ्गाय नमः। सुवर्णाय
नमः। सुवर्णलिङ्गाय नमः। दिव्याय नमः। दिव्यलिङ्गाय नमः।
भवाय नमः। भवलिङ्गाय नमः। शर्वाय नमः। शर्वलिङ्गाय नमः।
शिवाय नमः। शिवलिङ्गाय नमः। ज्वलाय नमः। ज्वललिङ्गाय
नमः। आत्माय नमः। आत्मलिङ्गाय नमः। परमाय नमः।
परमलिङ्गाय नमः। एतत्सोमस्य सूर्यस्य सर्वलिङ्गं स्थापयति
पाणिमन्त्रं पवित्रम्॥३३॥

[१६]

॥ पश्चिमवक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः। भवे भवे
नार्ति भवे भवस्व माम्। भवोद्भवाय नमः॥३४॥

[१७]

॥ उत्तरवक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः
कालाय नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो
बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः॥३५॥

[१८]

॥ दक्षिणवक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

अ॒घोरे॑भ्योऽथ॒ घोरे॑भ्यो॒ घोर॒घोर॑तरेभ्यः। सर्वे॑भ्यः सर्व॒शर्वे॑भ्यो॒
नम॑स्ते अस्तु रु॒द्ररूपे॑भ्यः॥३६॥

[१९]

॥ प्राग्वक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

तत्पुरु॑षाय वि॒द्महे॑ महादे॒वाय॑ धीमहि। तन्नो॑ रु॒द्रः
प्रचो॑दयात्॥३७॥

[२०]

॥ ऊर्ध्ववक्त्र-प्रतिपादक-मन्त्रः ॥

ईशानः॑ सर्व॒विद्या॑नामीश्वरः॑ सर्व॒भूता॑नां ब्रह्माधि॑पतिर्ब्रह्म॒णो-
ऽधि॑पतिर्ब्रह्मा॑ शि॒वो मे॑ अस्तु सदाशि॒वोम्॥३८॥

[२१]

॥ नमस्कारमन्त्राः ॥

नमो॑ हिरण्यबा॒हवे॑ हिरण्यव॒र्णाय॑ हिरण्यरू॒पाय॑ हिरण्यप॒तये-
ऽम्बिका॑पतय उ॒माप॑तये प॒शुप॑तये॒ नमो॑ नमः॥३९॥

[२२]

ऋ॒तं स॒त्यं परं॑ ब्र॒ह्म पु॒रुषं॑ कृष्ण॒पिङ्ग॑लम्। ऊ॒र्ध्वरे॑तं वि॒रूपाक्षं॑
वि॒श्वरू॑पाय॒ वै नमो॑ नमः॥४०॥

[२३]

सर्वो॑ वै रु॒द्रस्तस्मै॑ रु॒द्राय॑ नमो॑ अस्तु। पु॒रुषो॑ वै रु॒द्रः सन्म॒हो

नमो नमः। विश्वं भूतं भुवनं चित्रं बहुधा जातं जायमानं च यत्।
सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥४१॥

[२४]

कद्रुद्राय प्रचेतसे मीढुष्टमाय तव्यसे। वो चेम् शन्तमं हृदे।
सर्वो ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥४२॥

[२५]

॥ अग्निहोत्रहवण्याः उपयुक्तस्य वृक्षविशेषस्याभिधानम् ॥

यस्य वैकङ्कत्यग्निहोत्रहवणी भवति प्रत्येवास्याहुतय-
स्तिष्ठन्त्यथो प्रतिष्ठित्यै॥४३॥

[२६]

कृणुष्व पाज् इति पञ्च॥४४॥

[२७]

॥ भूदेवताकमन्त्रः ॥

अदितिर्देवा गन्धर्वा मनुष्याः पितरोऽसुरास्तेषां सर्वभूतानां
माता मेदिनी महता मही सावित्री गायत्री जगत्पुर्वी पृथ्वी बहुला
विश्वा भूता कतमा का या सा सत्येत्यमृतेति वसिष्ठः॥४५॥

[२८]

॥ सर्वदेवता आपः ॥

आपो वा इदं सर्वं विश्वा भूतान्यापः प्राणा वा
आपः पशव् आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सम्राडापो विराडापः

स्वराडापश्छन्दाः स्यापो ज्योतीः प्यापो यजूः प्यापः सत्यमापः
सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवराप ओम्॥४६॥

[२९]

॥ सन्ध्यावन्दनमन्त्राः ॥

आपः पुनन्तु पृथिवीं पृथिवी पूता पुनातु माम्। पुनन्तु
ब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्मपूता पुनातु माम्। यदुच्छिष्टमभोज्यं यद्वा दुश्चरितं
मम। सर्वं पुनन्तु मामापोऽसतां च प्रतिग्रहः स्वाहा॥४७॥

[३०]

अग्निश्च मा मन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः। पापेभ्यो
रक्षन्ताम्। यदह्ना पापमकारिषम्। मनसा वाचा हस्ताभ्याम्।
पद्भ्यामुदरेण शिश्ना। अहस्तदवलुम्पतु। यत्किं च दुरितं मयि।
इदमहं माममृतयोनौ। सत्ये ज्योतिषि जुहोमि स्वाहा॥४८॥

[३१]

सूर्यश्च मा मन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः। पापेभ्यो
रक्षन्ताम्। यद्रात्रिया पापमकारिषम्। मनसा वाचा हस्ताभ्याम्।
पद्भ्यामुदरेण शिश्ना। रात्रिस्तदवलुम्पतु। यत्किं च दुरितं मयि।
इदमहं माममृतयोनौ। सूर्ये ज्योतिषि जुहोमि स्वाहा॥४९॥

[३२]

॥ प्रणवस्य ऋष्यादिविवरणम् ॥

ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म। अग्निर्देवता ब्रह्म इत्यार्षम्। गायत्रं

छन्दं परमात्मं सरूपम्। सायुज्यं विनियोगम्॥५०॥

[३३]

॥ गायत्र्यावाहनमन्त्राः ॥

आया॑तु वर॑दा दे॒वी अ॒क्षरं॑ ब्रह्म॒सम्मि॑तम्। गा॒य॒त्रीं छ॒न्द॑सां
मा॒तेदं॑ ब्रह्म जुष॒स्व मे। यद॒ह्ना॑त्कुरु॒ते पा॒पं तद॒ह्ना॑त्प्रति॒मुच्य॑ते।
यद्रा॒त्रिया॑त्कुरु॒ते पा॒पं तद्रा॒त्रिया॑त्प्रति॒मुच्य॑ते। सर्व॑ व॒र्णे म॑हादे॒वि
स॒न्ध्यावि॑द्ये स॒रस्व॑ति॥५१॥

[३४]

ओजो॑ऽसि॒ सहो॑ऽसि॒ बल॑मसि॒ भ्राजो॑ऽसि॒ दे॒वानां॑
धा॒म ना॒मांसि॑ वि॒श्वम॑सि॒ वि॒श्वायुः॑ सर्व॑मसि॒ सर्वा॑युरभिभू॒रो
गा॒य॒त्रीमा॑वा॒हयामि॑ सा॒वि॒त्रीमा॑वा॒हयामि॑ स॒रस्व॑तीमा॒वा॒हयामि॑
छ॒न्द॒ऋषी॑नावा॒हयामि॑ श्रि॒यमा॑वा॒हयामि॑ गा॒य॒त्रिया॑ गा॒य॒त्रीच्छ॒न्दो
वि॒श्वामि॑त्र ऋषिः स॒विता॑ दे॒वता॑ऽग्नि॒र्मुखं॑ ब्रह्मा शिरो विष्णु॒र्हृदय॑
रु॒द्रः शि॒खा पृ॒थि॒वी योनिः॑ प्रा॒णापा॑नव्या॒नोदान॑स॒माना॑ स॒प्राणा॑
श्वे॒तव॑र्णा साङ्ख्या॒यन॑स॒गोत्रा॑ गा॒य॒त्री च॒तुर्विं॑शत्यक्षरा त्रि॒पदा॑
षट्कुक्षिः॑ पञ्चशी॒र्षोप॑नयने वि॒नियो॑ग॒ ओं भूः। ओं भुवः। ओ॑
सुवः। ओं महः। ओं जनः। ओं तपः। ओ॑ स॒त्यम्। ओं
तथ्स॑वि॒तुर्वरे॑ण्यं भर्गो दे॒वस्य॑ धीमहि। धियो॒ यो नः॑ प्रचो॒दया॑त्।
ओमा॑पो॒ ज्योती॑रसो॒ऽमृतं॑ ब्रह्म भूर्भुवः सुव॒रोम्॥५२॥

[३५]

॥ गायत्री उपस्थानमन्त्राः ॥

उत्तमे शिखरे जाते भूम्यां पर्वतमूर्धनि। ब्राह्मणेभ्योऽभ्यनुज्ञाता
गच्छ देवि यथासुखम्। स्तुतो मया वरदा वेदमाता प्रचोदयन्ती
पवने द्विजाता। आयुः पृथिव्यां द्रविणं ब्रह्मवर्चसं मह्यं दत्त्वा प्रजातुं
ब्रह्मलोकम्॥५३॥

[३६]

॥ आदित्यदेवतामन्त्रः ॥

घृणिः सूर्य आदित्यो न प्रभा वात्यक्षरम्। मधु क्षरन्ति तद्रसम्।
सत्यं वै तद्रसमापो ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥५४॥

[३७]

॥ त्रिसुपर्णमन्त्राः ॥

ब्रह्ममेतु माम्। मधुमेतु माम्। ब्रह्ममेव मधुमेतु माम्। यास्ते
सोम प्रजावत्सोभि सो अहम्। दुःस्वप्नहन्दुरुष्वह। यास्ते सोम
प्राणाऽस्तां जुहोमि। त्रिसुपर्णमयाचितं ब्राह्मणाय दद्यात्। ब्रह्महृत्यां
वा एते घ्नन्ति। ये ब्राह्मणास्त्रिसुपर्णं पठन्ति। ते सोमं प्राप्नुवन्ति।
आसहस्रात्पङ्क्तिं पुनन्ति। ओम्॥५५॥

[३८]

ब्रह्म मेधया। मधु मेधया। ब्रह्ममेव मधु मेधया। अद्या नो
देव सवितः प्रजावत्सावीः सौभगम्। परा दुःष्वप्रियं सुवा।
विश्वानि देव सवितर्दुरितानि परा सुवा। यद्भद्रं तन्म आ सुवा।

मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः। माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः।
 मधु नक्तमुतोषसि मधुमत्पार्थिवः रजः। मधु द्यौरस्तु नः पिता।
 मधुमात्रो वनस्पतिर्मधुमाः अस्तु सूर्यः। माध्वीर्गावो भवन्तु
 नः। य इमं त्रिसुपर्णमयाचितं ब्राह्मणाय दद्यात्। भ्रूणहृत्यां वा
 एते घ्नन्ति। ये ब्राह्मणास्त्रिसुपर्णं पठन्ति। ते सोमं प्राप्नुवन्ति।
 आसहस्रात्पङ्क्तिं पुनन्ति। ओम्॥५६॥

[३९]

ब्रह्म मेधवा। मधु मेधवा। ब्रह्ममेव मधु मेधवा। ब्रह्मा
 देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्। श्येनो
 गृध्राणां स्वधितिर्वनानां सोमः पवित्रमत्येति रेभन्।
 हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्।
 नृषद्वरसदृतसद्धौमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्।
 ऋचे त्वा रुचे त्वा समिध्वन्ति सरितो न धेनाः। अन्तरहृदा
 मनसा पूयमानाः। घृतस्य धारां अभिचाकशीमि। हिरण्ययो
 वेतसो मय्य आसाम्। तस्मिन्सुपर्णो मधुकृत्कुलायी भजन्नास्ते
 मधुदेवताभ्यः। तस्यासते हरयः सप्ततीरे स्वधां दुहाना अमृतस्य
 धाराम्। य इदं त्रिसुपर्णमयाचितं ब्राह्मणाय दद्यात्। वीरहृत्यां
 वा एते घ्नन्ति। ये ब्राह्मणास्त्रिसुपर्णं पठन्ति। ते सोमं प्राप्नुवन्ति।
 आसहस्रात्पङ्क्तिं पुनन्ति। ओम्॥५७॥

[४०]

॥ मेधासूक्तम् ॥

मे॒धा दे॒वी जुष॑मा॒णा न॒ आगा॑द्वि॒श्वाची॑ भ॒द्रा सु॑मन॒स्यमा॑ना।
त्वया॒ जुष्टा॑ जुष॒माणा दुरु॑क्ता॒न्बृह॑द्वदे॒म वि॒दथे॑ सु॒वीराः॑॥ त्वया॒ जुष्टं
ऋषि॑र्भवति दे॒वि त्वया॒ ब्रह्मा॑ऽऽग॒तश्री॑रु॒त त्वया॑। त्वया॒ जुष्टंश्चि॒त्रं
वि॒न्दते॑ वसु॒ सा नो॑ जुषस्व॒ द्रवि॑णो न मे॒धे॥५८॥

[४१]

मे॒धां म॒ इन्द्रो॑ द॒दातु॑ मे॒धां दे॒वी सर॑स्वती। मे॒धां मे॑
अ॒श्विना॑वु॒भावाध॑त्तां पुष्क॑र॒स्रजा। अ॒प्स॒रासु॑ च॒ या मे॒धा ग॑न्ध॒र्वेषु॑
च॒ यन्मनः॑। दै॒वीं मे॒धा सर॑स्वती॒ सा मां॑ मे॒धा सु॒रभि॑र्जुषता॒ऽ
स्वाहा॑॥५९॥

[४२]

आ मां॑ मे॒धा सु॒रभि॑र्वि॒श्वरू॑पा॒ हिर॑ण्यवर्णा॒ जग॑ती
जग॑म्या। ऊ॒र्ज॑स्वती॒ पय॑सा॒ पिन्व॑माना॒ सा मां॑ मे॒धा सु॒प्रती॑का
जुष॑न्ताम्॥६०॥

[४३]

मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मय्य॑ग्नि॒स्तेजो॑ द॒धातु॑ मयि॑ मे॒धां मयि॑
प्र॒जां मयीन्द्र॑ इन्द्रि॒यं द॑धातु॒ मयि॑ मे॒धां मयि॑ प्र॒जां मयि॑ सू॒र्यो
भ्राजो॑ द॒धातु॑॥६१॥

[४४]

॥ मृत्युनिवारणमन्त्राः ॥

अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पूर्णं
वनस्पतेरिवाभिन्नः शीयतां रयिः स च तान्नः शचीपतिः॥६२॥

[४५]

परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्ते स्व इतरो देवयानात्।
चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमि मा नः प्रजां रीरिषो मोत वीरान्॥६३॥

[४६]

वातं प्राणं मनसाऽन्वा रभामहे प्रजापतिं यो भुवनस्य गोपाः।
स नो मृत्योस्त्रायतां पात्वहंसो ज्योग्जीवा जरामशीमहि॥६४॥

[४७]

अमुत्र भूयादध यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चः।
प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमस्माद्देवानामग्रे भिषजा शचीभिः॥६५॥

[४८]

हरिः हरन्तमनुयन्ति देवा विश्वस्येशानं वृषभं मंतीनाम्। ब्रह्म
सरूपमनुमेदमागादयनं मा विवधीर्विक्रमस्व॥६६॥

[४९]

शल्लकैरग्निमिन्धान उभौ लोकौ संनेमहम्। उभयोर्लोकयोर्-
ऋध्वाऽति मृत्युं तराम्यहम्॥६७॥

[५०]

मा छिंदो मृत्यो मा वधीर्मा मे बलं विवृहो मा प्रमौषीः।
प्रजां मा मे रीरिष आयुरुग्र नृचक्षंसं त्वा हविषा विधेम॥६८॥

[५१]

मा नो॑ म॒हान्त॑मु॒त मा नो॑ अ॒र्भकं॑ मा न॒ उक्ष॑न्तमु॒त मा न॑
उक्षि॑तम्। मा नो॑ऽव॒धीः पि॒तरं॑ मो॒त मा॒तरं॑ प्रि॒या मा न॑स्त॒नुवो॑ रु॒द्र
री॒रिषः॥ ६९॥

[५२]

मा न॑स्तो॒के तन॑ये॒ मा न॒ आयु॑षि॒ मा नो॒ गोषु॑ मा नो॒ अश्वेषु॑
री॒रिषः। वी॒रान्मा नो॑ रु॒द्र भामि॑तोऽव॒धीर्ह॒विष्म॑न्तो॒ नम॑सा वि॒धेम
ते॥ ७०॥

[५३]

॥ प्रजापतिप्रार्थनामन्त्रः ॥

प्रजा॑प॒ते न त्वदे॑तान्य॒न्यो वि॒श्वा जा॒तानि॑ परि॒ता ब॑भूव।
यत्का॑मास्ते जुहु॒मस्तन्नो॑ अस्तु व॒यः स्या॑म॒ पत॑यो रयी॒णाम्॥ ७१॥

[५४]

॥ इन्द्रप्रार्थनामन्त्रः ॥

स्व॒स्ति॒दा वि॒शस्प॑तिर्वृ॒त्रहा॑ वि॒मृधो॑ व॒शी। वृ॒षेन्द्रः॑ पु॒र ए॑तु नः
स्व॒स्ति॒दा अ॑भयङ्क॒रः॥ ७२॥

[५५]

॥ मृत्युञ्जयमन्त्राः ॥

त्र्य॑म्बकं यजामहे सु॒गन्धिं॑ पु॒ष्टि॒वर्ध॑नम्। उ॒र्वारु॒कमि॑व
बन्ध॑नान्मृत्योर्मु॒क्षीय॑ मा॒ऽमृता॑त्॥ ७३॥

[५६]

ये ते सहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान् यज्ञस्य
मायया सर्वानव यजामहे॥७४॥

[५७]

मृत्यवे स्वाहा मृत्यवे स्वाहा॥७५॥

[५८]

॥ पापनिवारक-मन्त्राः ॥

देवकृतस्यैनसोऽवयजनमसि स्वाहा॥ मनुष्यकृतस्यैनसो-
ऽवयजनमसि स्वाहा॥ पितृकृतस्यैनसोऽवयजनमसि स्वाहा॥
आत्मकृतस्यैनसोऽवयजनमसि स्वाहा॥ अन्यकृतस्यैनसोऽव-
यजनमसि स्वाहा॥ अस्मत्कृतस्यैनसोऽवयजनमसि स्वाहा॥
यद्विवा च नक्तं चैनश्चकृम तस्यावयजनमसि स्वाहा॥
यथ्स्वपन्तश्च जाग्रतश्चैनश्चकृम तस्यावयजनमसि स्वाहा॥
यथ्सुषुप्तश्च जाग्रतश्चैनश्चकृम तस्यावयजनमसि स्वाहा॥
यद्विद्वांसश्चाविद्वांसश्चैनश्चकृम तस्यावयजनमसि स्वाहा॥ एनस
एनसोऽवयजनमसि स्वाहा॥७६॥

[५९]

॥ वसुप्रार्थनामन्त्रः ॥

यद्वो देवाश्चकृम जिह्वायां गुरुमनसो वा प्रयुती देव हेडनम्।
अरावा यो नो अभि दुच्छुनायते तस्मिन्तदेनो वसवो निर्धेतन्

स्वाहा॥७७॥

[६०]

॥ कामोऽकार्षीत्-मन्युरकार्षीत् मन्त्रः ॥

कामोऽकार्षीन्ममो नमः। कामोऽकार्षीत्कामः करोति नाहं करोमि कामः कर्ता नाहं कर्ता कामः कारयिता नाहं कारयिता एष ते काम कामाय स्वाहा॥७८॥

[६१]

मन्युरकार्षीन्ममो नमः। मन्युरकार्षीन्मन्युः करोति नाहं करोमि मन्युः कर्ता नाहं कर्ता मन्युः कारयिता नाहं कारयिता एष ते मन्यो मन्यवे स्वाहा॥७९॥

[६२]

॥ विराजहोममन्त्राः ॥

तिलाञ्जुहोमि सरसां सपिष्टान् गन्धार मम चित्ते रमन्तु स्वाहा। गावो हिरण्यं धनमन्नपानं सर्वेषां श्रियै स्वाहा। श्रियं च लक्ष्मीं च पुष्टिं च कीर्तिं चानृण्यताम्। ब्रह्मण्यं बहुपुत्रताम्। श्रद्धामेधे प्रजाः सन्ददातु स्वाहा॥८०॥

[६३]

तिलाः कृष्णास्तिलाः श्वेतास्तिलाः सौम्या वंशानुगाः। तिलाः पुनन्तु मे पापं यत्किञ्चिद्दुरितं मयि स्वाहा। चोरस्यान्नं नवश्राद्धं ब्रह्महा गुरुतल्पगः। गोस्तेयं सुरापानं भ्रूणहत्या तिला शान्तिं

शमयन्तु स्वाहा। श्रीश्च लक्ष्मीश्च पुष्टीश्च कीर्तिं चानृण्यताम्। ब्रह्मण्यं
बहुपुत्रताम्। श्रद्धामेधे प्रज्ञा तु जातवेदः सन्ददातु स्वाहा॥८१॥

[६४]

प्राणापानव्यानोदानसमाना मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां
विपाप्मा भूयासुः स्वाहा। वाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणरेतो-
बुद्ध्याकूतिःसङ्कल्पा मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा
भूयासुः स्वाहा। त्वक्कर्ममांसरुधिरमेदोमज्जास्नायवोऽस्थीनि
मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः स्वाहा।
शिरःपाणिपादपार्श्वपृष्ठोरूदरजङ्घशिश्नोपस्थपायवो मे शुद्ध्यन्तां
ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः स्वाहा। उत्तिष्ठ पुरुष हरित
पिङ्गल लोहिताक्षि देहि देहि ददापयिता मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं
विरजां विपाप्मा भूयासुः स्वाहा॥८२॥

[६५]

पृथिव्यापस्तेजोवायुराकाशा मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां
विपाप्मा भूयासुः स्वाहा। शब्दस्पर्शरूपरसगन्धा मे शुद्ध्यन्तां
ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः स्वाहा। मनोवाक्कायकर्माणि
मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः स्वाहा।
अव्यक्तभावैरहङ्कारैर्ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः स्वाहा।
आत्मा मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः स्वाहा।
अन्तरात्मा मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा भूयासुः
स्वाहा। परमात्मा मे शुद्ध्यन्तां ज्योतिरहं विरजां विपाप्मा

भूयास॑ꣳ स्वाहा॑। क्षुधे॑ स्वाहा॑। क्षुत्पि॑पासाय॒ स्वाहा॑। विवि॑ट्यै
स्वाहा॑। ऋग्वि॑धानाय॒ स्वाहा॑। क॒षोत्का॑य॒ स्वाहा॑। क्षुत्पि॑पा॒साम॑लं
ज्ये॒ष्ठाम॑ल॒क्ष्मी॑र्नाशया॒म्यहम्। अ॒भूति॑मसंमृद्धिं च॒ सर्वा॑न्निर्णुद
मे पा॒प्मानं॑ꣳ स्वाहा॑। अन्न॑मय-प्राण॑मय-मनो॑मय-विज्ञान॑मय-
मान॑न्दमय-मात्मा मे शुद्ध्य॒न्तां ज्योति॑र॒हं वि॒रजा॑ विपा॒प्मा
भूयास॑ꣳ स्वाहा॑॥८३॥

[६६]

॥ वैश्वदेवमन्त्राः ॥

अ॒ग्नये॑ स्वाहा॑। वि॒श्वेभ्यो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्वाहा॑। ध्रु॒वाय॑ भू॒माय॑
स्वाहा॑। ध्रु॒वक्षि॑तये॒ स्वाहा॑। अ॒च्युत॑क्षि॒तये॑ स्वाहा॑। अ॒ग्नये॑
स्वि॒ष्टकृ॑ते स्वाहा॑ ॥ ध॒र्माय॑ स्वाहा॑। अध॑र्माय॒ स्वाहा॑। अ॒द्भ्यः
स्वाहा॑। ओष॑धि॒वन॑स्प॒तिभ्यः॑ स्वाहा॑॥८४॥

र॒क्षोदे॒वज॑नेभ्यः स्वाहा॑। गृ॒ह्याभ्यः॑ स्वाहा॑। अ॒वसा॑नेभ्यः
स्वाहा॑। अ॒वसा॑न॒पति॑भ्यः स्वाहा॑। स॒र्वभू॑तेभ्यः स्वाहा॑। का॒माय॑
स्वाहा॑। अ॒न्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॑। यदे॒जति॑ जग॑ति यच्च॒ चेष्ट॑ति नाम्नो
भा॒गोऽयं॑ नाम्ने स्वाहा॑। पृ॒थिव्यै॑ स्वाहा॑। अ॒न्तरि॑क्षाय॒ स्वाहा॑॥८५॥

दि॒वे स्वाहा॑। सू॒र्याय॑ स्वाहा॑। च॒न्द्रम॑से स्वाहा॑। नक्ष॑त्रेभ्यः
स्वाहा॑। इन्द्रा॑य॒ स्वाहा॑। बृ॒हस्प॑तये॒ स्वाहा॑। प्र॒जाप॑तये॒ स्वाहा॑।
ब्र॒ह्मणे॑ स्वाहा॑। स्व॒धा पि॑तृभ्यः स्वाहा॑। नमो॑ रु॒द्राय॑ पशु॑पतये॒

स्वाहा॥८६॥

दे॒वेभ्यः॑ स्वाहा॑। पि॒तृभ्यः॑ स्व॒धाऽस्तु॑। भू॒तेभ्यो॑ नमः॑। म॒नुष्ये॑भ्यो
हन्ता॑। प्र॒जाप॑तये स्वाहा॑। पर॒मेष्ठि॑ने स्वाहा॑। यथा कू॒पः श॑तधा॒रः
स॒हस्र॑धा॒रो अक्षि॑तः। ए॒वा मे॑ अस्तु धान्य॑ꣳ स॒हस्र॑धा॒रमक्षि॑तम्।
धन॑धान्ये॒ स्वाहा॑। ये भू॒ताः प्र॑चर॒न्ति दि॒वा न॑क्तं बलि॑मिच्छ॒न्तो
वि॒तुद॑स्य॒ प्रेष्याः॑। तेभ्यो॑ ब॒लिं पु॑ष्टि॒कामो॑ हरामि॒ मयि॑ पुष्टिं
पुष्टि॑पतिर्दधातु स्वाहा॑॥८७॥

[६७]

ओं तद्ब्र॒ह्म। ओं तद्वा॒युः। ओं तदा॒त्मा। ओं तथ्स॒त्यम्।
ओं तथ्सर्व॑म्। ओं तत्पु॒रोन॑मः॥ अ॒न्तश्च॑रति॑ भू॒तेषु॑ गुहा॒यां
वि॒श्वमूर्ति॑षु। त्वं यज्ञ॑स्त्वं वष॒ट्कार॑स्त्वमिन्द्र॑स्त्वꣳ रु॒द्रस्त्वं वि॑ष्णुस्त्वं
ब्र॒ह्म त्वं प्र॑जा॒पतिः॑। त्वं तदा॑प॒ आपो॑ ज्योती॒ रसो॑ऽमृतं ब्र॒ह्म
भूर्भुव॑स्सुव॒रोम्॥८८॥

[६८]

॥ प्राणाहुतिमन्त्राः ॥

श्रद्धाया॑ प्रा॒णे नि॒विष्टो॑ऽमृतं जुहोमि। श्रद्धाया॑म॒पाने॑ नि॒विष्टो॑ऽ-
मृतं जुहोमि। श्रद्धाया॑ व्या॒ने नि॒विष्टो॑ऽमृतं जुहोमि। श्रद्धाया॑मु॒दाने॑
नि॒विष्टो॑ऽमृतं जुहोमि। श्रद्धाया॑ꣳ स॒माने॑ नि॒विष्टो॑ऽमृतं जुहोमि।
ब्र॒ह्मणि॑ म आ॒त्माऽमृत॑त्वाय॥ अ॒मृतो॑प॒स्तर॑णमसि॥ श्रद्धाया॑ प्रा॒णे
नि॒विष्टो॑ऽमृतं जुहोमि। शि॒वो मां वि॒शाप्र॑दाहाय। प्रा॒णाय॑ स्वाहा॑॥

श्रद्धायांमपाने निर्विष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो मां विशाप्रदाहाय।
 अपानाय स्वाहा॥ श्रद्धायां व्याने निर्विष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो
 मां विशाप्रदाहाय। व्यानाय स्वाहा॥ श्रद्धायांमुदाने निर्विष्टोऽमृतं
 जुहोमि। शिवो मां विशाप्रदाहाय। उदानाय स्वाहा॥ श्रद्धायां
 समाने निर्विष्टोऽमृतं जुहोमि। शिवो मां विशाप्रदाहाय। समानाय
 स्वाहा॥ ब्रह्मणि म आत्माऽमृतत्वाय। अमृतापिधानमसि॥८९॥

[६९]

॥ भुक्तान्नाभिमन्त्रणमन्त्राः ॥

श्रद्धायां प्राणे निर्विष्ट्यामृतं हुतम्। प्राणमन्त्रेनाप्यायस्व।
 श्रद्धायांमपाने निर्विष्ट्यामृतं हुतम्। अपानमन्त्रेनाप्यायस्व।
 श्रद्धायां व्याने निर्विष्ट्यामृतं हुतम्। व्यानमन्त्रेनाप्यायस्व।
 श्रद्धायांमुदाने निर्विष्ट्यामृतं हुतम्। उदानमन्त्रेनाप्यायस्व।
 श्रद्धायां समाने निर्विष्ट्यामृतं हुतम्। समानमन्त्रेनाप्या-
 यस्व॥९०॥

[७०]

॥ भोजनान्ते आत्मानुसन्धानमन्त्राः ॥

अङ्गुष्ठमात्रः पुरुषोऽङ्गुष्ठं च समश्रितः। ईशः सर्वस्य जगतः
 प्रभुः प्रीणाति विश्वभुक्॥९१॥

[७१]

॥ अवयवस्वस्थता-प्रार्थनामन्त्रः ॥

वाङ्म आसन्। नसोः प्राणः। अक्ष्योश्चक्षुः। कर्णयोः श्रोत्रम्।
बाहुवोर्बलम्। ऊरुवोरोजः। अरिंष्टा विश्वान्यङ्गानि तनूः। तनुवां मे
सह नमस्ते अस्तु मा मां हिंसीः॥१२॥

[७२]

॥ इन्द्रसप्तर्षि-संवादमन्त्रः ॥

वयः सुपर्णा उपं सेदुरिन्द्रं प्रियमैधा ऋषयो नाधमानाः। अपं
ध्वान्तमूर्णुहि पूरि चक्षुर्मुमुग्ध्यस्मान्निधयेऽव बद्धान्।

[७३]

॥ हृदयालम्भनमन्त्रः ॥

प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मां विशान्तकः। तेनान्नेनाप्या-
युस्व॥१३॥

[७४]

॥ देवताप्राणनिरूपणमन्त्रः ॥

नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि॥१४॥

[७५]

॥ अग्निस्तुतिमन्त्रः ॥

त्वमग्ने द्युभिस्त्वमांशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मन्स्परि। त्वं
वनैभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः॥१५॥

[७६]

॥ अभीष्टयाचनामन्त्राः ॥

शि॒वेन॑ मे॒ सन्ति॑ष्ठस्व स्यो॒नेन॑ मे॒ सन्ति॑ष्ठस्व सु॒भूतेन॑ मे॒
सन्ति॑ष्ठस्व ब्र॒ह्मव॑र्च॒सेन॑ मे॒ सन्ति॑ष्ठस्व य॒ज्ञस्य॑र्धि॒मनु॑ सन्ति॑ष्ठस्वोप॒
ते य॒ज्ञ नम॑ उप॒ ते नम॑ उप॒ ते नमः॑ ॥ ९६ ॥

[७७]

॥ परतत्त्व-निरूपणम् ॥

स॒त्यं परं॑ परं॑ स॒त्यं स॒त्येन॑ न सु॒वर्गा॒ल्लोका॑च्च्यवन्ते
क॒दाच॑न स॒तां हि स॒त्यं तस्मा॑त्स॒त्ये र॑मन्ते ० तप॒ इति॑ तपो॒
नान॑श॒नात्परं॑ यद्धि परं॑ तप॒स्तद्दु॒र्धर्षं॑ तद्दु॒रा॒धर्षं॑ तस्मा॑त्तप॒सि
रम॑न्ते ० दम॒ इति॑ निय॒तं ब्र॒ह्मचा॒रिण॑स्तस्मा॑द्दमे॒ रम॑न्ते ० शम॒
इत्य॑र॒ण्ये मु॒नय॑स्तस्मा॑च्छमे॒ रम॑न्ते ० दान॑मिति॒ सर्वा॑णि भू॒तानि॑
प्र॒शंस॑न्ति दाना॒न्नाति॑ दुष्करं॒ तस्मा॑द्दाने र॑मन्ते ० ध॒र्म इति॑ ध॒र्मेण॑
सर्व॑मिदं परिगृहीतं ध॒र्मा॒न्नाति॑ दुष्करं॒ तस्मा॑द्ध॒र्मे र॑मन्ते ० प्र॒जन॑
इति॑ भूयांस॒स्तस्मा॑द्भूयि॒ष्ठाः प्र॒जाय॑न्ते तस्मा॑द्भूयि॒ष्ठाः प्र॒जन॑ने
रम॑न्तेऽग्नय॒ ० इत्या॑हु तस्मा॑द॒ग्नय॑ आधा॒तव्या॑ अग्नि॒होत्र॑मित्या॑हु
तस्मा॑दग्नि॒होत्रे॑ र॑मन्ते ० य॒ज्ञ इति॑ य॒ज्ञो हि दे॒वास्तस्मा॑द्य॒ज्ञे
र॑मन्ते ० मान॑समिति॒ वि॒द्वांस॒स्तस्मा॑द्वि॒द्वांस॑ ए॒व मान॑से
र॑मन्ते ० न्या॒स इति॑ ब्र॒ह्मा ब्र॒ह्मा हि परः॑ परो॒ हि ब्र॒ह्मा
तानि॑ वा ए॒तान्य॑व॒राणि॑ परा॑सि न्या॒स ए॒वात्य॑रेचय॒द्य ए॒वं
वेदै॑त्युपनिषत् ॥ ९७ ॥

॥ ज्ञानसाधन-निरूपणम् ॥

प्राजापत्यो हारुणिः सुपर्णेयः प्रजापतिं पितरमुपससार
 किं भगवन्तः परमं वदन्तीति तस्मै प्रोवाच ० सत्येन
 वायुरावाति सत्येनाऽऽदित्यो रोचते दिवि सत्यं वाचः प्रतिष्ठा
 सत्ये सर्वं प्रतिष्ठितं तस्मात्सत्यं परमं वदन्ति ० तपसा देवा
 देवतामग्रे आयन्तपसर्षयः सुवरन्वविन्दन् तपसा सपत्नान्
 प्रणुदामारातीस्तपसि सर्वं प्रतिष्ठितं तस्मात्तपः परमं वदन्ति
 ० दमेन दान्ताः किल्बिषमवधून्वन्ति दमेन ब्रह्मचारिणः
 सुवरगच्छन्दमो भूतानां दुराधर्षं दमे सर्वं प्रतिष्ठितं तस्माद्धमः
 परमं वदन्ति ० शमेन शान्ताः शिवमाचरन्ति शमेन नाकं
 मुनयोऽन्वविन्दुञ्छमो भूतानां दुराधर्षञ्छमे सर्वं प्रतिष्ठितं
 तस्माच्छमः परमं वदन्ति ० दानं यज्ञानां वरूथं दक्षिणा
 लोके दातारं सर्वभूतान्युपजीवन्ति दानेनारातीरपानुदन्त दानेन
 द्विषन्तो मित्रा भवन्ति दाने सर्वं प्रतिष्ठितं तस्माद्दानं परमं
 वदन्ति ० धर्मो विश्वस्य जगतः प्रतिष्ठा लोके धर्मिष्ठं प्रजा
 उपसर्पन्ति धर्मेण पापमपनुदति धर्मे सर्वं प्रतिष्ठितं तस्माद्धर्मं परमं
 वदन्ति ० प्रजननं वै प्रतिष्ठा लोके साधु प्रजायास्तन्तु तन्वानः
 पितृणामनृणो भवन्ति तदेव तस्यानृणं तस्मात् प्रजननं परमं
 वदन्त्यग्नयो वै त्रयीं विद्या ० देवयानः पन्थां गार्हपत्य ऋक्पृथिवी

रथन्तरमन्वाहार्यपचनं यजुरन्तरिक्षं वामदेव्यमाहवनीयः सामं
 सुवर्गो लोको बृहत्तस्मादग्निर्परमं वदन्त्यग्निहोत्रं सायं
 प्रातर्गृहाणां निष्कृतिः स्विष्टं सुहुतं यज्ञक्रतूनां प्रायणं सुवर्गस्य
 लोकस्य ज्योतिस्तस्मादग्निहोत्रं परमं वदन्ति ० यज्ञ इति यज्ञेन
 हि देवा दिवं गता यज्ञेनासुरानपानुदन्त यज्ञेन द्विषन्तो मित्रा
 भवन्ति यज्ञे सर्वं प्रतिष्ठितं तस्माद्यज्ञं परमं वदन्ति ० मानसं
 वै प्राजापत्यं पवित्रं मानसेन मनसा साधु पश्यति मानसा
 ऋषयः प्रजा असृजन्त मानसे सर्वं प्रतिष्ठितं तस्मान्मानसं परमं
 वदन्ति ० न्यास इत्याहुर्मनीषिणो ब्रह्माणं ब्रह्मा विश्वः कतमः
 स्वयम्भुः प्रजापतिः संवत्सर इति संवत्सरोऽसावादित्यो य एष
 आदित्ये पुरुषः स परमेष्ठी ब्रह्मात्मा ० याभिरादित्यस्तपति
 रश्मिभिस्ताभिः पर्जन्यो वर्षति पर्जन्येनौषधिवनस्पतयः
 प्रजायन्त ओषधिवनस्पतिभिरन्नं भवत्यन्नेन प्राणाः प्राणैर्बलं बलेन
 तपस्तपसा श्रद्धा श्रद्धया मेधा मेधया मनीषा मनीषया मनो मनसा
 शान्तिः शान्त्या चित्तं चित्तेन स्मृतिः स्मृत्या स्मरः स्मारेण
 विज्ञानं विज्ञानेनाऽऽत्मानं वेदयति तस्मादन्नं ददन्त्सर्वाण्येतानि
 ददात्यन्नात् प्राणा भवन्ति ० भूतानां प्राणैर्मनो मनसश्च विज्ञानं
 विज्ञानादानन्दो ब्रह्मयोनिः स वा एष पुरुषः पञ्चधा पञ्चात्मा येन
 सर्वमिदं प्रोतं पृथिवी चान्तरिक्षं च द्यौश्च दिशश्चावान्तरदिशाश्च
 स वै सर्वमिदं जगत्स च भूतं स भूव्यं जिज्ञासकृत् ऋतजा

रयि॑ष्ठा ० श्र॒द्धा स॒त्यो म॒ह॑स्वान्त॒पसो॒ वरि॑ष्ठा॒ङ्गात्वा॑ तमे॒वं
मन॑सा हृ॒दा च॒ भूयो॑ न मृ॒त्युमु॑प॒याहि॑ वि॒द्वान्त॑स्मा॒न्या॒समे॑षां
तप॑सामतिरिक्त॒माहु॑र्वसुर॒ण्वो वि॒भूर॑सि प्रा॒णे त्वम॑सि सन्धा॒ता
० ब्र॒ह्मन् त्वम॑सि विश्व॒धृत्तै॑जो॒दास्त्वम॑स्य॒ग्निर॑सि व॒र्चो॒दास्त्वम॑सि
सूर्य॑स्य द्यु॒म्नो॒दास्त्वम॑सि च॒न्द्रम॑स उप॒याम॑गृहीतोऽसि ब्र॒ह्मणे॑
त्वा ० मह॑स॒ ओमि॒त्या॒त्मानं॑ यु॒ञ्जीतै॑तद्वै म॒होप॑निष॒दं दे॒वानां॑
गुह्यं॑ य ए॒वं वेदं॑ ब्र॒ह्मणो॑ महि॒मान॑माप्नोति॒ तस्मा॑द्ब्र॒ह्मणो॑
महि॒मान॑मित्युप॒निषत्॥ १८॥

[७९]

॥ ज्ञानयज्ञः ॥

तस्यै॒वं वि॒दुषो॑ य॒ज्ञस्याऽऽ॒त्मा यज॑मानः श्र॒द्धा पत्नी॑
शरी॑रमि॒ध्ममुरो॒ वेदि॒र्लोमा॑नि ब॒र्हिर्वे॒दः शि॒खा हृद॑यं यूपः काम॒
आज्यं॑ म॒न्युः प॒शुस्तपोऽग्नि॑र्दमः शमयि॒ता दक्षि॑णा वा॒ग्योता॑
प्रा॒ण उ॒द्गा॒ता चक्षु॑रध्व॒र्युर्मनो॑ ब्रह्मा ० श्रोत्रं म॒ग्नीद्या॑व॒द्धिय॑ते सा
दी॒क्षा यद॑श्जाति॒ तद्ध॑वि॒र्यत्पि॑ब॒ति तद॑स्य सोमपा॒नं यद्र॑म॒ते
तदु॑प॒सदो॒ यत्स॒ञ्चर॑त्युप॒विश॑त्युत्तिष्ठ॒ते च॒ स प्र॑व॒र्ग्यो यन्मु॑खं
तदा॑हव॒नीयो॒ या व्या॑हृतिराहुतिर्यद॑स्य ० वि॒ज्ञानं॑ तज्जुहोति॒
यत्सा॒यं प्रा॑तर॒त्ति तत्स॒मिधं॑ यत्प्रा॒तर्म॑ध्यं दि॒नः सा॒यं च॒ तानि॑
सर्व॑नानि॒ ये अ॑होरा॒त्रे ते द॑र्शपूर्णमा॒सौ येऽर्ध॑मा॒साश्च॒ मासा॑श्च॒ ते
चा॑तुर्मा॒स्यानि॒ य ऋ॒तव॑स्ते प॒शुब॑न्धा॒ ये सं॑वत्स॒राश्च॑ परि॒वत्स॑राश्च॒

तेऽहर्गुणाः सर्ववेदसं वा ० एतत्सुत्रं यन्मरणं तदवभृथ एतद्वै
 जरामर्यमग्निहोत्रं सुत्रं य एवं विद्वानुदगयने प्रमीयते देवानामेव
 महिमानं गत्वाऽऽदित्यस्य सायुज्यं गच्छत्यथ ० यो दक्षिणे
 प्रमीयते पितृणामेव महिमानं गत्वा चन्द्रमसः सायुज्यं
 सलोकतामाप्नोत्येतौ वै सूर्याचन्द्रमसौर्महिमानौ ब्राह्मणो
 विद्वानभिजयति तस्माद्ब्रह्मणो महिमानमाप्नोति तस्माद्ब्रह्मणो
 महिमानमित्युपनिषत् ॥ १९ ॥

[८०]

ॐ सह नाववतु। सह नौ भुनक्तु। सह वीर्यं करवावहै।
 तेजस्वि नावधीतमस्तु मा विद्विषावहै। ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>